

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διαχείριση Συλλόγων Πολιτιστικών Οργανισμών

Συλλεκτική Πολιτική

Αλεξάνδρα Μπούνια
Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και
Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η έννοια της συλλεκτικής πολιτικής

- Οι πολιτιστικοί οργανισμοί δεν μπορούν να τα συλλέξουν όλα.
- Η συλλεκτική δραστηριότητα πρέπει να είναι επιλεκτική, και όπως και να έχει αποτελεί απομάκρυνση από τον κόσμο, από το περιβάλλον μέσα στο οποίο το αντικείμενο λειτουργεί.
- Ποιος κάνει αυτή την επιλογή;

Ποιος επιλέγει;

- Σε μεγάλο βαθμό η τύχη: κάποια αντικείμενα τυχαίνει να διασώζονται, κάποια τυχαίνει να εξαφανίζονται.
- Άλλος παράγοντας είναι οι δωρητές που δημιουργούν συλλογές και φέρνουν στο μουσείο τις επιλογές τους.
- Ο πολιτισμός μιας δεδομένης εποχής: αυτός καθορίζει τις αντιλήψεις του κοινού και των επιμελητών ενός μουσείου για το τι είναι κατάλληλο για το μουσείο και τι όχι.

Όμως ...

- Αν όμως ένα μουσείο είναι πραγματικά σοβαρό και διοικείται ορθά, θα πρέπει να υπάρχει πολύ σοβαρή σκέψη για το περιεχόμενο των συλλογών του.
- Η καλή συλλεκτική δραστηριότητα προϋποθέτει σοβαρότητα, λογικό και έξυπνο προγραμματισμό από την πλευρά του μουσείου.

Ενεργή δράση έναντι παθητικής...

- Είναι σημαντικό ο φορέας να αναπτύσσει μια ενεργό συλλεκτική δράση και όχι παθητική.
- Ενεργό δράση εννοούμε αυτή κατά την οποία το μουσείο αποφασίζει για την ιστορία ή τις ιστορίες που θέλει να πει και ψάχνει για τα αντικείμενα που θα πουν αυτή την ιστορία.
- Παθητικά το μουσείο αναπτύσσει τις συλλογές του όταν περιμένει δωρεές και δέχεται τα αντικείμενα που του προσφέρουν με βάση το τι ο καθένας θεωρεί ότι θα πρέπει να βρίσκεται σε ένα μουσείο.

Τα «σημαντικά» αντικείμενα ...

Ποια είναι τα «σημαντικά» αντικείμενα για ένα μουσείο;

- Είναι αυτά που βοηθούν το μουσείο να επιτελέσει το στόχο του.
- Είναι αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από ένα μουσείο για να δώσει γνώση στους επισκέπτες του.
- Είναι αυτά που συνοδεύονται από πληροφορίες για την προέλευσή τους, τη χρονολόγησή τους, κ.λπ.

Χαρακτηριστικά της συλλεκτικής πολιτικής

- Η ύπαρξη συλλεκτικής πολιτικής για το παρόν και το μέλλον πρέπει να συσχετίζεται με τη φύση της υπάρχουσας συλλογής.
- Θα πρέπει όμως παράλληλα να παίρνει υπόψη της τις ανάγκες των σύγχρονων μουσείων και των επαγγελματικών επιταγών τους.

Γιατί χρειαζόμαστε συλλεκτική πολιτική;

- Εμποδίζει το τυχαίο και δίνει στο μουσείο στόχο και κατεύθυνση.
- Διασφαλίζει το επίπεδο της τεκμηρίωσης
- Επιτρέπει αποτελεσματική χρήση των χρημάτων & των διαθέσιμων πόρων (έμψυχων και άψυχων)
- Επιτρέπει την απόρριψη προσφορών/δωρεών
- Εμποδίζει συλλογές πολλών ομοίων αντικειμένων
- Διασφαλίζει τη νομιμότητα και την ηθική

Σημεία ιδιαίτερης προσοχής:

- Δωρεές: ενδιαφέρει το σύνολο ή μέρος της δωρεάς;
- Δωρεές: συνοδεύεται η δωρεά από συγκεκριμένους περιορισμούς;
- Δανεισμοί: πώς εξασφαλίζεται η κυριότητα του υλικού που διαθέτουν τα μουσεία;
- Αγορές: απαραίτητο να εξασφαλίζεται όχι μόνο η τήρηση όλων των νόμιμων διαδικασιών, αλλά και της ηθικής δεοντολογίας που δεσμεύει τους εργαζόμενους σε μουσεία.

Κριτήρια με τα οποία μπορεί το μουσείο να συλλέγει:

- Γεωγραφική θέση
- Χρονολογικό όριο
- Οι υπάρχουσες συλλογές
- Διαθέσιμοι πόροι
- Χώρος
- Άλλα (γειτονικά) μουσεία και η δική τους συλλεκτική πολιτική.

Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

- Καταρχήν το άνοιγμα των συνόρων των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά το 1993 έθεσε το ζήτημα πώς τα κράτη-μέλη μπορούν να εμποδίσουν την εξαγωγή σημαντικών πολιτιστικών αγαθών.
- Δεύτερον, η κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ σήμανε νέες δυνατότητες για παράνομη διακίνηση αγαθών από αυτές τις πλούσιες σε πολιτιστικά αγαθά, φτωχές όμως σε οικονομικό επίπεδο χώρες.
- Τρίτον, οι συρράξεις στον Περσικό Κόλπο, αλλά και στην πρώην Γιουγκοσλαβία έθεσαν εκ νέου το θέμα του πόσο προστατεύονται αγαθά ακόμη και αν βρίσκονται υπό την αιγίδα διεθνών συμβάσεων.

Περιορισμοί της συλλεκτικής δράσης ενός μουσείου

Υπάρχουν περιορισμοί:

- οικονομικοί,
- περιορισμοί χώρου,
- ηθικά και νομικά ζητήματα
- Θα πρέπει να εξετασθεί αν στόχος του μουσείου είναι η συλλογή να αντιπροσωπεύει μια ευρεία ποικιλία αντικειμένων ή θα είναι εστιασμένη σε ένα συγκεκριμένο πεδίο, ή συνδυασμός και των δύο.
- Στη συνέχεια πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα του ιδρύματος να διατηρεί επαρκώς τις συλλογές αυτές για το μέλλον.

Περιορισμοί της συλλεκτικής δράσης ενός μουσείου

- Θα πρέπει να είναι σαφές ότι δεν έχει υπάρξει κανενός είδους παραβίαση νόμου στην πορεία του αντικειμένου προς το μουσείο.
- Αυτό είναι ιδιαιτέρως σημαντικό για όσους εργάζονται σε μουσεία που συλλέγουν αρχαίο υλικό – και όχι αρχαιολογικά μουσεία όπου η προέλευση των ευρημάτων ελέγχεται και είναι το προϊόν συγκεκριμένων ανασκαφών.
- Πολύ σημαντικό για τα μουσεία που βρίσκονται άμεσα υποχρεωμένα για την αγορά υλικού από τη διεθνή αγορά έργων τέχνης. Το ίδιο ισχύει και για έργα τέχνης.

Πρωτογενές περιβάλλον

- Ο Canon-Brookes διακρίνει το περιβάλλον από το οποίο προέρχονται τα αντικείμενα σε πρωτογενές, δευτερογενές και τριτογενές.
- Πρωτογενές περιβάλλον ονομάζει το περιβάλλον για το οποίο δημιουργήθηκε ένα έργο τέχνης, π.χ. μια εκκλησία για ένα ψηφιδωτό ή μια τοιχογραφία. Παρ' όλους τους περιορισμούς που συνεπάγεται αυτή η διάκριση (γιατί στο πρωτογενές περιβάλλον ανήκουν και τα έπιπλα που έχουν δημιουργηθεί για έναν συγκεκριμένο χώρο), ισχυρίζεται ότι τα μουσεία θα πρέπει να αποφεύγουν να αποκτούν αντικείμενα που προέρχονται από τέτοιο πρωτογενές περιβάλλον (εξαίρεση και πάλι στην Ελλάδα τα αρχαιολογικά και βυζαντινά μουσεία).

Δευτερογενές περιβάλλον

- Δευτερογενές περιβάλλον ονομάζει αυτό που φιλοξενεί έργα που έχουν έρθει εκεί με τη μεσολάβηση κάποιου συλλέκτη στο παρελθόν, ο οποίος επέλεξε και μετέφερε εκεί τα αντικείμενα, με αποτέλεσμα το σύνολό τους (η συλλογή) να έχει ένα ολωσδιόλου διαφορετικό μήνυμα από αυτό που είχαν τα αντικείμενα αυτά στο πρωτογενές τους περιβάλλον.
- Σε γενικές γραμμές, πιστεύει ότι και αυτό το περιβάλλον θα πρέπει να διασώζεται στο σύνολό του, εφόσον αυτό είναι δυνατό.
- Εδώ εντάσσονται οι ιστορικοί χώροι (π.χ. ιστορικές κατοικίες).

Τριτογενές περιβάλλον

- Το τριτογενές περιβάλλον περιλαμβάνει και τα μουσεία και τις αίθουσες τέχνης. Είναι χώροι όπου τα αντικείμενα βρίσκονται συγκεντρωμένα τεχνητά, μπορούν δηλ. να ξανασυνταχθούν για να δημιουργήσουν νέα σύνολα.
- Με άλλα λόγια, η παραπάνω προσέγγιση υποστηρίζει την άποψη ότι αν κάτι μπορεί να σωθεί στη θέση του είναι καλύτερα να γίνει έτσι, παρά να μεταφερθεί σε ένα μουσείο, όποιο κι αν είναι αυτό.
- Το ίδιο ισχύει φυσικά και για τα δείγματα από το φυσικό κόσμο.

Βιβλιογραφία / προτάσεις περαιτέρω μελέτης

- Museum of Modern Art, N.Y., *Collections Management Policy*, 2010 (διαθέσιμο ηλεκτρονικά http://www.moma.org/docs/explore/CollectionsMgmtPolicyMoMA_Oct10.pdf) (ημερ. τελ. επίσκ. 19/9/2013)
- The Danish Immigrant Museum, 2011, *Collections Management Policy of the Danish Immigrant Museum* (διαθέσιμο ηλεκτρονικά <http://0338c93.netsolhost.com/cms/wp-content/uploads/2011/05/Collections-Management-Policy-Danish-Immigrant-Museum.pdf>) (ημερομηνία τελευταίας επίσκ. 19/9/2013)
- Πλήθος άλλων παρόμοιων μελετών από διάφορα μουσεία είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο.